

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยดั้งเดิมนั้นการลงโทษทางอาญา มีลักษณะเป็นการแก้แค้นทดแทนโดยผู้เสียหาย มักจะมีความต้องการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลตอบแทนให้สาสมกับความผิดที่ได้ก่อขึ้น จึงเป็นเรื่องของผู้เสียหายที่จะต้องฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดตลอดจนจัดหา พยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดดังกล่าวต่อศาลด้วยตนเอง การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นหลักการ ดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ต่อมาเมื่อเกิดแนวความคิดของนักปรัชญาทางกฎหมายแบบปัจเจกชน นิยม ซึ่งยึดมั่นในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เป็นสิทธิขั้นมูลฐาน รัฐจะล่วงละเมิดมิได้รัฐจึง ต้องบัญญัติกฎหมายรับรองให้สิทธิแก่ประชาชนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเองได้ จึงเกิดหลักการ ดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนที่ถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนมีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็น ผู้เสียหายหรือไม่ จึงมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดได้ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีความเจริญมากขึ้นการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนก่อให้เกิดความเสียหายหลายประการ จึงเกิดแนวความคิดที่ให้รัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยแทนประชาชนมีผลทำให้เกิดหลักการ ดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งรัฐจะมีพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาในฐานะตัวแทนของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้เพียงผู้เดียว แม้แต่ในประเทศที่ถือหลักการ ดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักก็มีการผ่อนคลายเป็นเอกชนฟ้องคดีอาญาได้บ้างเช่นกัน แต่ก็เป็น การฟ้องในขอบเขตที่จำกัดและมีความชัดเจนในดับกฎหมายอย่างมาก โดยจะให้สิทธิฟ้องคดีอาญา ในความผิดบางประเภทเท่านั้น

สำหรับประเทศไทย บุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ คือ พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 28 และจากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ที่ไม่สุจริตหยิบยกเอาช่องว่างของกฎหมายในระบบเช่นนี้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลโดยผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมาย หรือใช้ศาลเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองในลักษณะต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวม ซึ่งหากปรากฏว่าศาลพิพากษายกฟ้องในคดีที่เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายได้ฟ้องไว้ก็จะส่งผลให้เกิดสภาพเดือดขาดทางกฎหมาย คือ พนักงานอัยการจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดคนเดียวในเรื่องเดียวกัน

อีกไม่ได้ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) หรือเป็นไปตามหลักบุคคลจะไม่ได้ได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำเดียวกัน (ne bis in idem)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทย เกิดการแบ่งแยกเป็นหลายฝ่ายไม่มีความสามัคคีในบ้านเมือง ทะเลาะเบาะแว้งกันไม่เว้นแต่ละวัน ไม่ว่าในสภาหรือนอกสภา แม้ว่าทางภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะมีความพยายามหาหนทางปรองดองกันก็ตามแต่ก็ยังดูไร้ผล และย่อมเป็นที่ทราบโดยทั่วไปแล้วว่า เมื่อฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วยกับอีกฝ่ายหนึ่งก็จะเกิดการกลั่นแกล้งในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่การงาน ซึ่งบทบัญญัติที่ผู้เขียนเห็นว่าถูกนำมาใช้ในทางที่มีชอบมากที่สุด คือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157¹ ด้วยเหตุที่การบังคับใช้และการตีความกฎหมาย มาตรา 157 ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเจตนารมณ์เดิมเป็นอย่างมาก จากเดิมที่เป็นลงโทษการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เอาเรื่องส่วนตัวเข้ามาพัวพันกับการปฏิบัติหน้าที่ กลับกลายเป็นการขยายการใช้และการตีความตามมาตรา 157 ให้ไปเอาผิดกับเจ้าพนักงานในหลายๆ กรณีที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายทั่วไป หรือขยายไปเอาผิดกับการตีความกฎหมายโดยคลาดเคลื่อนของเจ้าพนักงาน โดยเจ้าพนักงานต้องเผชิญกับความรับผิดชอบทางอาญาที่มีโทษจำคุกและเป็นโทษที่รุนแรงกว่าความรับผิดชอบทางแพ่ง จึงส่งผลให้เจ้าพนักงานไม่กล้าปฏิบัติตามหน้าที่หรือไม่กล้าที่จะใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่เพราะเกรงว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตามมาตรา 157

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรศึกษาถึงการบังคับใช้และการตีความกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพราะหากการตีความเจตนารมณ์ตามมาตรา 157 ยังคงเหมือนเช่นเดิมก็ไม่อาจปรับใช้มาตรา 157 ให้สมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง และควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 157 ในส่วนของเจตนารมณ์เสียใหม่เนื่องจากกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 145 มีถ้อยคำที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเจตนารมณ์และที่มาของกฎหมายมากกว่ามาตรา 157 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยการเพิ่มถ้อยคำเดิมดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญาที่ว่า “กลั่นแกล้งผู้อื่น” หรือ “คิดร้ายต่อผู้อื่น” ลงไปในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ด้วยเพื่อให้การบังคับใช้และการตีความมาตรา 157 สอดคล้องกับหลักการที่ควรจะเป็นและนำไปสู่การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ.”

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาหลักการดำเนินคดีอาญา หลักการตีความกฎหมายอาญา และสิทธิการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 การบังคับใช้และการตีความกฎหมายในมาตรา 157 รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 เป็นบทบัญญัติที่ถูกนำมาใช้ฟ้องร้องเจ้าพนักงานมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เกิดจากการบังคับใช้และการตีความกฎหมายในมาตรา 157 ที่ผิดวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของบทบัญญัตินี้ จนส่งผลให้เจ้าพนักงานไม่กล้าปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพราะเกรงว่าจะถูกฟ้องในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้นักเขียนมีความเห็นว่าควรศึกษาถึงการบังคับใช้และการตีความกฎหมายในมาตรา 157 ตลอดจนแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมคำในมาตรา 157 เสียใหม่ โดยเฉพาะการเพิ่มเติมมูลเหตุชักจูงใจในเรื่องของการ “กลั่นแกล้งผู้อื่น” หรือ “คิดร้ายต่อผู้อื่น” ลงไปในมาตรา 157 ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้และการตีความกฎหมายในมาตรา 157 มีความชัดเจนและถูกต้องมากขึ้นและเพื่อช่วยให้การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมกับหลักการที่ควรจะเป็น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ มุ่งเน้นหลักการดำเนินคดีอาญา หลักการตีความกฎหมายและสิทธิการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบการฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 การบังคับใช้และการตีความกฎหมายในมาตรา 157 รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องต่อไปในอนาคต

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Document Research) โดยการค้นคว้าจากเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ตำบทยกกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ บทความในวารสาร

วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมให้เป็นระบบแล้วทำการวิเคราะห์ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงหลักการดำเนินคดีอาญา หลักการตีความกฎหมายอาญา และสิทธิการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

1.6.2 ทำให้ทราบถึงการฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 การบังคับใช้และการตีความกฎหมายในมาตรา 157 และแนวทางแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157